

Zegen met het oog op de toekomst

Ledevaartkerk Chaam, zondag 13 mei 2018, dienst in de sfeer van Taizé.
Ds Sara Dondorp.

Inleiding

In veel protestantse kerken wordt in de weken na Pasen gelezen uit het boek Genesis: de verhalen van het begin. Daarbij is deze zondag Noach aan de beurt. Over het verbond dat God sloot met alle leven. Een verbond bekrachtigd met een boog aan de hemel. Alle leven in alle veelkleurigheid en veelstemmigheid. Dat leek mij een mooie tekst voor onze themadienst. In het kader van het jaarthema Veelstemmig Samen klinkt vandaag de stem van Taizé, de oecumenische gemeenschap in Noord Frankrijk waar velen inspiratie aan opdoen. In Taizé komen mensen uit alle hoeken van de aarde bij elkaar. Daar wordt veelkleurigheid en veelstemmigheid gevierd. Daar gaan mensen met elkaar in gebed en met elkaar in gesprek. Hier bij ons hebben we de Bijbelkring als gespreksgroep. Wij gaan ons binnenkort richten op de oerverhalen van Genesis. En de afgelopen tijd hebben we uit de Galatenbrief gelezen. Ook in het fragment daaruit zouden we kunnen lezen dat veelstemmigheid gevierd mag worden. Vandaar dat ik als tweede lezing gekozen heb voor Galaten 3.

Eerste lezing OT: Genesis 9: 8-17

Tweede lezing NT: Galaten 3: 27-29

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Verhalen over een grote vloed zijn er in vele culturen. Het oudste verhaal is circa tweeduizend jaar ouder dan de Bijbel. Een Sumerisch verhaal dat is overgeleverd in spijkerschrift. Het gaat over Oetnapisjtîm, wat betekent: hij die leven vond. Als de goden besluiten de mensheid te vernietigen, krijgt Oetnapisjtîm daarover van één van hen bericht. Hij maakt een boot, waarop hij zijn familie in veiligheid brengt, en ook al zijn vee, zijn dieren, en veel zaden. Als de regen komt, vluchten de mensen alle kanten op. Na zes dagen regen is de aarde een modderpoel geworden. Oetnapisjtîm laat diverse vogels uit, totdat er eentje niet terugkomt. Aan het eind is de godheid razend dat er toch een mens ontsnapt is. Maar gelukkig is er ook een godin die hem tot bedaren brengt. Het verhaal over een watervloed die de mensheid vernietigt, is dus niet specifiek Bijbels. Overal in de wereld hebben mensen elkaar verhalen vertelt over de diepere betekenis van natuurgeweld. Meestal zijn het verhalen om angsten te bezweren, verhalen over de rol van de mens in de omringende wereld.

Wat maakt het verhaal van Noach dan zo bijzonder? Ik denk dat dat ligt aan wat het verhaal over God vertelt. Deze God is anders dan de goden van de Sumeriers. Deze God is en blijft bij zijn schepping betrokken. Hij is niet boos uit wispelturigheid, maar uit liefde. Die liefde begint al bij het begin. God treft de aarde woest en ledig aan. Er is alleen een oervloed. Verder is het een gevaarlijke chaos. Het is een onherbergzaam oord waarin redding hard nodig is. God brengt orde aan, door water en land te scheiden bijvoorbeeld. Hij doet dat in een geordend en dagelijks ritme. En elke dag ziet hij dat het goed is. Tenslotte neemt hij rust. Ook dat is belangrijk. Uitrusten van het reddingswerk. En zo is dit verhaal uiteindelijk niet zozeer maar een beginverhaal, maar vooral een beginselverhaal, dat nog altijd voortduurt. Over wat in beginsel belangrijk is voor menselijk samenleven. Niet over hoe God begonnen is, maar over hoe God betrokken is. Nog altijd.

Maarten den Dulk noemt de beginverhalen van het boek Genesis 'voorwoord op het Joodse levensonderricht'.¹ Het zijn lessen over het leven, die nodig zijn voor je met Tora begint. Lessen over samenleven als mensen onderling én als mensen tegenover en samen met God. Lessen gericht op een goede toekomst. Centraal staat volgens hem de uitspraak van God in Genesis 2: Het is niet goed dat de mens alleen is. Mensen moeten het samen doen: samen leven, samen werken. Als mensen alleen op zichzelf gericht zijn, gaat het mis. En laten we wel wezen, in de praktijk gaat het heel vaak mis. In het Noachverhaal gaat het goed mis. Mensen zijn bezig de schepping te vernietigen. God had gezien dat de schepping goed was. Nu ziet God dat het niet goed is, dat het kwaad is. Zo begint het Vloedverhaal als spiegel van het Scheppingsverhaal.

Dat begint in Genesis 5: het 'boek v/d geschiedenis v/d mens'. Dit boek gaat dus niet over goden, maar over mensen. Over hoe mensen met elkaar omgaan op aarde. Waar mensen met elkaar samen leven, schrijven ze geschiedenis. Mensen schrijven verhalen over hoe het ze gaat. Verhalen die iets vertellen over hoe zij de wereld ervaren. En helaas, mensen maken van de aarde een tranendal. God ziet dat mensen de aarde hebben vernietigd. (Gen. 6:12) Dat is nogal een weerwoord tegenover mensen die God verwijten dat Hij de aarde vernietigt: het zijn wij mensen! God is teleurgesteld. Zeg maar gerust diep verdrietig. Maar dan is daar Noach. Zijn naam betekent rust. En ook troost.

De mensen hebben de aarde vernietigt. God ziet dat het slecht is. Dat is de geschiedenis die de mensen geschreven hebben. Ze leven voor zichzelf, ze respecteren het leven van anderen niet. Daar kan alleen maar ellende van komen. Nu begint God opnieuw. Opnieuw met de oervloed. Alleen vraagt hij Noach om alles van waarde in een doosje te doen. God wil dat er van de mensheid nog iets overblijft. Dat er een nieuw begin mogelijk is. Dat is heel iets anders dan een god die boos is omdat er na de grote vloed nog één mens is ontsnapt! En zo kan na de oervloed, na de chaos, na het tranendal de geschiedenis van de mens opnieuw beginnen. Op dat moment wordt Gods verbondenheid met mensen duidelijk. Dit tranendal, dat de mensen gemaakt hebben, wil Hij niet. Hij sluit een verbond. Een verbond gericht op alle levende wezens. Nooit zal er meer een vernietigende oervloed werkzaam zijn. Niet als het aan God ligt tenminste. Want God is een God van leven. Een God van toekomst. Als mensen vernietigend bezig zijn, zal God niet meer optreden. Het gaat dus om onze verantwoordelijkheid jegens de schepping. God belooft verbondenheid, behoedzaamheid. Teken van het verbond is een boog. Als beschermende cirkel. Wij denken aan de regenboog, een prachtig beeld na al die regen. Daar mogen we aan denken, maar het staat er niet letterlijk. Een mooi beeld is het overigens wel, met al die kleuren. Beeld voor de veelkleurigheid die God op aarde nastreeft. Want in het verbond gaat het om respect voor alle levende wezens. Respect en waardering voor het leven überhaupt. Dat is wat ons mensen op aarde te doen staat. Respect voor al onze medeschepselen, voor alle leven. Dat gaat niet over ooit in een verre oertijd, maar over nu. Over hoe wij nu als mensen met elkaar omgaan. Met elkaar en met al onze medeschepselen.

Respect voor medemensen is denk ik wat ook Paulus heeft bezielde. In de Galatenbrief doet hij een vurig pleidooi voor ruimte. Die vurigheid vonden we soms wel eens lastig. Paulus is niet erg zachtzinnig voor zijn tegenstanders. Dat laat vooral zien hoe belangrijk zijn boodschap voor hem is. Zijn boodschap dat mensen van verschillende achtergronden met elkaar samen kunnen optrekken, elkaar moeten respecteren. Hij is vóór gelijkheid, voor opheffing van onderscheidingen. Door het vertrouwen van Jezus Christus is er geen

¹ Maarten den Dulk, Voor een nieuw begin, de agenda van Genesis, Middelburg 2017, p. 13.

onderscheid meer nodig. Niet tussen Joden en niet-Joden. Niet tussen meesters en slaven, niet tussen mannen en vrouwen. In Christus mogen wij allen Gods kinderen zijn. Staande in de erfenis van Abraham. En dus ook in de erfenis van Noach. Het verbond waarin God zijn betrokkenheid aan alle leven toont. Het verbond waarin wij mensen geroepen zijn tot respect. Respect en verantwoordelijkheid voor alle leven op aarde. Maar altijd onder Gods zegen.
Amen.